

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 94(477)“1944/1950”

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2021.25.05>

КАДРОВИЙ СКЛАД УПРАВЛІНЬ НКДБ–МДБ ДРОГОБИЦЬКОЇ, ЗАКАРПАТСЬКОЇ, СТАНІСЛАВСЬКОЇ, ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ УРСР (ЗА ШТАТНИМИ РОЗСТАНОВКАМИ КАДРІВ 1944, 1947, 1950 РР.)¹

Ільницький Василь,

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;
доцент кафедри мобілізаційної, організаційно-штатної, кадрової роботи

та оборонного планування

Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

orcid.org/0000-0002-4969-052X

Researcher ID: H-4431-2017

Scopus ID: 57203399830

У статті на основі штатних розстановок особового складу Управління НКДБ/Управління МДБ кадрів здійснено підрахунки, які дають змогу сформуванню портрету типового чекіста. Аналізу підлягали штатні розстановки кадрів за 1947 і 1950 рр. із Дрогобицької, Закарпатської, Станіславської, Чернівецької областей. Водночас із метою порівняння наведено статистичні підрахунки за 1944 р. зі штатних розстановок Дрогобицької області. Також аналізу підлягали вік, національність, освіта, партійність, час приходу на роботу у силові органи, звання. Установлено, що у ході радянської особливо гострим стало питання кадрового забезпечення (зокрема, професійний, освітній, морально-психологічний стан) відновлених партійних, державних і господарських органів. На цьому тлі постійно відчувався брак кадрів. Для вирішення проблеми ЦК КП(б)У періодично відправляв їх у західні області України. Підраховано, що у 1944–1945 рр. у Дрогобицькому УНКДБ переважну більшість працівників становили молоді люди, за національністю росіяни, які мали початкову або неповну середню освіту, партійні (понад 80%) та стажем роботи в силових органах до п'яти років, володіли званнями сержантського, старшинського і молодшого офіцерського складу. Водночас у 1947–1950 рр. кадрове наповнення в областях за цими показниками суттєво не змінювалося. Більшість становили молоді особи до 35 років, децю більше став відрізнятися національний склад, хоча й більшість продовжували займати росіяни, освітній рівень не змінився: працівники мали початкову або неповну середню освіту. У складі силових органів працювали особи, більшість з яких мали партійний стаж три роки та понад трьохрічний стаж служби у силових структурах. Водночас за військовими званнями переважна більшість працівників мала звання сержантського, старшинського і молодшого офіцерського складу.

Ключові слова: УНКДБ, УМДБ, Дрогобицька, Закарпатська, Станіславська, Чернівецька області, репресивно-каральні органи.

Ільницький Василь. The staff of employees of NKDB–MDB of Drohobych, Transcarpathia, Stanislav, Chernivtsi regional departments of the USSR (according to staff arrangements of personnel 1944, 1947, 1950)

In the article, the calculations are made on the staff arrangement of the NKDB / MDB Personnel Department that allows forming a portrait of a typical security officer. Staff arrangement for 1947 and 1950 from Drohobych, Transcarpathia, Stanislav, and Chernivtsi regions was subject to analysis. At the same time, for the purpose of comparison, statistical calculations for 1944 from the staff rankings of Drohobych region are given. Age, nationality, education, party affiliation, time of coming to work in law enforcement agencies, ranks were analyzed. It was established that in 1944 – 1945 in the Drohobych UNKDB the vast majority of employees were young people, Russians by nationality, who had primary or incomplete secondary education, party reference (over 80%) and experience in law enforcement agencies up to 5 years, held the rank of sergeant, petty officers and junior officers. Against this background, there was a constant shortage of staff. Therefore, to solve the problem, the Central Committee of the CP(B)U periodically sent them to the western regions of Ukraine. It is estimated that in 1944 – 1945 in the Drohobych UNKGB the vast majority of employees were young people, Russians by nationality, who had primary or incomplete secondary education, party (over 80%) and experience in

¹ Стаття містить результати досліджень, проведених завдяки іменній стипендії Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук за 2021 р.

law enforcement agencies up to 5 years, held the rank of sergeant, officers and junior officers. At the same time, in 1947–1950 the staffing in the regions did not change significantly according to these indicators. The majority were young people under the age of 35, the ethnic staff began to differ slightly, although the majority were Russians, the educational level did not change – employees had primary or incomplete secondary education. The law enforcement agencies included individuals, most of whom had three years of party experience and more than three years of service in the security forces. At the same time, the vast majority of military ranks were sergeant, petty and junior officers.

Key words: UNKDB, UMDB, Drohobych, Transcarpathia, Stanislav, Chernivtsi regions, repressive and punitive bodies.

Із відкриттям доступу до матеріалів архівних установ України, на яких донедавна стояв гриф «совершенно секретно», історики отримали змогу працювати з різноаспектними документами, уведення яких до наукового обігу дало змогу збагатити сучасну історичну науку об'єктивними дослідженнями національно-визвольної боротьби 1940–1950-х років. Однак далеко не всі аспекти знайшли однакове ґрунтовне висвітлення у науковій літературі, саме тому виникає необхідність проаналізувати не лише діяльність визвольного руху, його кадровий потенціал, а й показати (використовуючи комплекс документів) сили радянських спецорганів, які використовувалися у боротьбі з націоналістичним підпіллям.

Питання кадрової характеристики знаходило своє відображення в узагальнюючих працях з історії протистояння українського визвольного руху та репресивно-каральної системи на західноукраїнських землях (1944–1953 рр.). З-поміж них відзначимо дослідження І. Біласа [1; 2], Д. Веденеєва та Г. Биструхіна [3], А. Кентія [16; 17], Ю. Киричука [18], С. Макаручука [20], А. Русначенка [22], В. Сергійчука [24] та ін. Однак у них власне кадри силових органів характеризуються фрагментарно. У плані формування збірного образу чекіста допомагають і довідкові видання [19; 21; 25]. Проте у них наводяться біографічні довідки на керівний склад вищих структурних ланок силових структур.

Мета статті – використовуючи штатні розстановки особового складу (1944, 1947, 1950 рр.), охарактеризувати (вік, національність, освіта, партійність, час приходу на роботу у силові органи, звання) кадровий потенціал працівників УНКДБ–УМДБ Дрогобицької, Закарпатської, Станіславської, Чернівецької областей. Водночас із метою порівняння наведено статистичні підрахунки за 1944 р. зі штатних розстановок Дрогобицької області.

Радянська влада на теренах західних областей України ніколи не почувалася впевнено, відчуваючи відверту неприязнь місцевого населення. Цьому сприяли політика комуністичних владних структур, репресивно-каральна діяльність органів НКВС–МВС/НКДБ–МДБ, які поводити себе як відверті окупанти, ігноруючи місцеві звичаї і традиції. Прагнення здійснити швидку радянізацію західноукраїнських земель наштовхнулося на всенародний опір. Після відновлення радянської влади у західних областях України її першочерговим завданням стала боротьба з визвольним рухом. Із цією метою у Західну Україну були спрямовані структури політичного апарату, величезні військові сили та вже завчасно сформовані репресивно-каральні органи.

Однією з найбільш істотних проблем у ході радянізації стало кадрове забезпечення (зокрема, професійний, освітній, морально-психологічний стан) відновлених партійних, державних і господарських органів. Постійно відчувався брак кадрів. Для вирішення проблеми ЦК КП(б)У періодично відправляв їх у західні області України. Так, упродовж 1944–1945 рр. у західні області України на різні посади відрядили 80 тис партійних, радянських, господарських працівників, які стали основою у партійному, репресивно-каральному, господарському апараті [23, с. 96]. До червня 1946 р. у західні області України прибуло близько 87 тис різного рівня номенклатури, партійних, комсомольських працівників тощо [3, с. 243]. Практично всі без винятку обласні органи та установи склалися з надісланих працівників. Зазначимо ще одну особливість: попри те, що деякі працівники відзначали в анкеті свою національну приналежність до українців, практично такі кадри рідною мовою не володіли. Міське населення було де-факто усунуте від управління.

Доцільно відзначити, що друга «радянізація» західних областей України відбувалася переважно силами кадрів, що прибули зі східних областей. Особливо це стосувалося репресивно-карального апарату, на який поклали основну функцію – ліквідувати український визвольний рух у найкоротші терміни. Так, у середині 1947 р. у західних областях України серед 2 447 працівників органів МВС і МДБ місцевих лише було 98 (4%) [3, с. 308]. Ці представники влади поводити, власне, як відверті загарбники, атеїсти та варвари. Звичайно, відряджали не лише на партійну, адміністративну роботу, а й особливо у структури репресивно-каральних органів. Відрядження на роботу тривали і в подальші роки.

Структура управлінь обласних, районних відділів була однаковою, проте вони різнилися чисельністю. Чисельність окремих відділів Управління МДБ областей часто змінювалася. Кількісний склад відділів 2-Н залежав від величини району і від чисельності підпілля у ньому.

За допомогою штатних розстановок особового складу Управління НКДБ/Управління МДБ кадрів нам удалося здійснити підрахунки, вивести статистичні дані, які дають змогу сформувавши портрет типового чекіста. Аналізу підлягали штатні розстановки кадрів за 1947 і 1950 рр. із Дрогобицької, Закарпатської, Станіславської, Чернівецької областей. Окрім цього, для порівняння наведено статистичні підрахунки за 1944 р. зі штатних розстановок Дрогобицької області. Зокрема, аналізувалися такі дані, як вік, національність, освіта, партійність, час приходу на роботу у силові органи, звання.

Вік. Під час визначення цього показника трапляються випадки, коли в документах фігурують декілька різних дат народження, що, очевидно, зумовлювалося як приписками років або ж, навпаки, зменшенням (відкидуванням), бажанням приховати «темні сторінки» власних біографій, так і звичайними помилками. За нашими підрахунками, станом на жовтень 1944 р. за віком в Управлінні НКДБ Дрогобицької області працювало осіб: 1896 р.н. – 1, 1897 – 1, 1898 – 2, 1900 – 1, 1903 – 6, 1904 – 1, 1905 – 8, 1906 – 2, 1907 – 5, 1908 – 11, 1909 – 6, 1910 – 7, 1911 – 11, 1912 – 16, 1913 – 12, 1914 – 12, 1915 – 10, 1916 – 7, 1917 – 9, 1918 – 2, 1919 – 9, 1920 – 5, 1921 – 4, 1922 – 5, 1923 – 3, 1924 – 5, 1925 – 1, 1926 – 1, 1927 – 2 [13]. *За віком зі 165 осіб: до 35 років – 121 (73,3%), після 35 – 44 (26,7%).* Практично не змінилася ситуація з віковими особливостями на жовтень 1945 р. Управління НКДБ Дрогобицької області: 1896 р.н. – 1, 1897 – 1, 1898 – 3, 1899 – 1, 1900 – 1, 1901 – 1, 1902 – 5, 1903 – 7, 1904 – 3, 1905 – 14, 1906 – 5, 1907 – 17, 1908 – 18, 1909 – 17, 1910 – 19, 1911 – 20, 1912 – 31, 1913 – 34, 1914 – 30, 1915 – 32, 1916 – 19, 1917 – 14, 1918 – 18, 1919 – 25, 1920 – 16, 1921 – 15, 1922 – 26, 1923 – 17, 1924 – 24, 1925 – 16, 1926 – 2, 1927 – 8 [14]. *За віком із 460 осіб: до 35 р. – 347 (75,4%), після 35 р. – 113 (24,6%).* Тобто це були молоді люди (понад 70% особи віком до 35 років), які, однак, уже мали за плечима життєвий і бойовий досвід.

Національність. Ставлення до місцевого населення демонструють підрахунки за національною ознакою працівників Управління НКДБ Дрогобицької області на жовтень 1944 р.: зі 165 осіб: білорусів – 1 (0,61%), євреїв – 1 (0,61%), казахів – 1 (0,61%), осетинів – 1 (0,61%), росіян – 118 (71,5%), українців – 43 (26,06%) [13]. Натомість наступного року в жовтні 1945 р. чисельність українців зменшується. Так, в Управління НКДБ Дрогобицької області перебувало: білорусів – 6 (1,3%), євреїв – 2 (0,43%), казахів – 1 (0,22%), мордвинів – 2 (0,43%), удмуртів – 1 (0,22%), осетинів – 1 (0,22%), росіян – 330 (71,74%), татарів – 1 (0,22%), українців – 113 (24,56%), чувашів – 2 (0,43%), невідомо – 1 (0,22%) [14]. Тобто бачимо, хто насправді вів боротьбу з українським визвольним рухом. До речі, є також питання і про справжню національність силовиків, які писали, що вони українці (оскільки в деяких ні прізвища, ні імена далеко не українські).

Освіта. З-поміж працівників Управління НКДБ Дрогобицької області станом на жовтень 1944 р. мали освіту: початкову – 3, 1/н – 2, 3 кл. – 1, 4 кл. – 5, 5 кл. – 18, 6 кл. – 5, 7 кл. – 29, 8 кл. – 7, 9 кл. – 5, неповну середню – 19, середню – 57, середньо-технічну – 1, неповну вищу – 5, вищу – 7, не встановлені – 1 [13]. За освітою зі 165 осіб: закінчили 1 – 5 кл. – 29 (17,6%), до 9 кл. – 65 (39,4%), 10 – 11 кл. – 57 (34,54%), незакінчена вища – 5 (3%), вища – 7 (4,24%), середньо-технічна – 1 (0,61%), не встановлено – 1 (0,61%); Управління НКДБ Дрогобицької області (жовтень 1945 р.): із 460: початкова 1 – 5 кл. – 73 (15,87%), до 9 – 220 (47,83%), із 10 – 11 – 1 (0,22%), середня – 135 (29,34%), незакінчена вища – 17 (3,7%), вища – 14 (3,04%) [14]. Таким чином, більшість (понад 50%) мали початкову та неповну середню освіту.

Партійність. Серед працівників Управління НКДБ Дрогобицької області на жовтень 1944 р. партійний стаж мали з: 1918 р. – 1, 1925 – 1, 1926 – 3, 1928 – 5, 1929 – 3, 1930 – 3, 1931 – 4, 1932 – 8, 1933 – 1, 1935 – 1, 1937 – 2, 1938 – 16, 1939 – 18, 1940 – 13, 1941 – 16, 1942 – 23, 1943 – 17, 1944 – 5, б/п – 25 [13]. За партійністю: до 1939 р. – 48 (29,1%), з 1939–1940 – 31 (18,8%), з 1941–1943 – 56 (33,9%), 1944 – 5 (3%), безпартійних – 25 (15,2%). Відповідно на жовтень 1945 р. з-поміж працівників Управління НКДБ Дрогобицької області отримали стаж в органах партії: б/п – 60 осіб, 1918 – 1, 1919 – 1, 1921 – 2, 1925 – 2, 1926 – 4, 1927 – 2, 1928 – 10, 1929 – 5, 1930 – 3, 1931 – 14, 1932 – 20, 1933 – 2, 1935 – 1, 1936 – 3, 1937 – 8, 1938 – 27, 1939 – 65, 1940 – 56, 1941 – 41, 1942 – 60, 1943 – 46, 1944 – 26, ВЛКСМ – 1 особа [14]. За партійністю із 460: безпартійні – 60 осіб (13,04%), до 1939 р. – 105 (22,83%), 1939 – 1940 р. – 121 (26,3%), 1941 – 1943 р. – 147 (31,96%), 1944 – 26 (5,65%), ВЛКСМ – 1 особа (0,22%). Отже, переважно більшість працівників мала стаж членства у партії близько п'яти років.

Робота в органах державної безпеки. Працівники Управління НКДБ Дрогобицької області на жовтень 1944 р. мали вже значний досвід роботи в спецорганах: 1922 – 2, 1923 – 1, 1926 – 1, 1928 – 2, 1930 – 2, 1931 – 3, 1932 – 4, 1933 – 7, 1934 – 7, 1935 – 3, 1936 – 3, 1937 – 8, 1938 – 16, 1939 – 12, 1940 – 17, 1941 – 16, 1942 – 19, 1943 – 30, 1944 – 12 [13]. Чекістським стажем зі 165 осіб: до 1939 р. – 59 (35,7%), 1939–1940 – 29 (17,6%), 1941–1943 – 65 (39,4%), 1944 р. – 12 (7,3%). Несуттєво змінився стаж роботи

в чекістських органах працівників Управління НКДБ Дрогобицької області на жовтень 1945 р.: 1919 – 1, 1921 – 1, 1922 – 1, 1923 – 1, 1924 – 1, 1926 – 1, 1927 – 1, 1929 – 2, 1930 – 4, 1931 – 4, 1932 – 9, 1933 – 13, 1934 – 13, 1935 – 4, 1936 – 8, 1937 – 16, 1938 – 39, 1939 – 34, 1940 – 51, 1941 – 28, 1942 – 51, 1943 – 93, 1944 – 80, 1945 – 4 [14]. Чекістський стаж із 460: до 1939 – 119 (25,8%), 1939–1940 – 85 (18,5%), 1941–1943 – 172 (37,4%), після 1944 р. – 84 (18,3%). При цьому відомостей про чекістський стаж 70 осіб знайти не вдалося. Водночас щодо наявних осіб установили, що понад 60% мали стаж менше п'яти років.

Звання. Зі 165 працівників Управління НКДБ Дрогобицької області було з військовими званнями: молодший сержант – 4 (2,42%), сержант – 17 (10,3%), старший сержант – 3 (1,81%), старшина – 5 (3,03%), молодший лейтенант – 43 (26,06%), лейтенант – 19 (11,52%), старший лейтенант – 20 (12,12%), капітан – 13 (7,87%), майор – 11 (6,66%), підполковник – 2 (1,21%), полковник – 1 (0,61%), б/з – 20 (12,12%), не вдалося встановити інформацію щодо 7 осіб (4,24%) [13]. Тобто понад 70% працівників зі званнями сержантського, старшинського і молодшого офіцерського складу.

Для порівняння варто зробити зріз якісного стану кадрів 1947 і 1950 рр. у Дрогобицькій, Закарпатській, Станіславській, Чернівецькій областях.

Вік. Згідно з нашими підрахунками, в Управлінні НКДБ Дрогобицької області у січні 1947 р. працювали особи: 1878 р.н. – 1, 1898 – 1, 1901 – 2, 1902 – 2, 1903 – 5, 1904 – 5, 1905 – 10, 1906 – 5, 1907 – 21, 1908 – 12, 1909 – 13, 1910 – 19, 1911 – 14, 1912 – 34, 1913 – 27, 1914 – 28, 1915 – 23, 1916 – 20, 1917 – 26, 1918 – 27, 1919 – 23, 1920 – 23, 1921 – 23, 1922 – 36, 1923 – 36, 1924 – 34, 1925 – 29, 1926 – 9, 1927 – 8, 1928 – 4, невідомих – 15 [6; 15]. *За віком із 535 осіб: до 35 – 376 (70,3%), після 35 – 144 (26,9%), невідомо – 15 (2,8%); відповідно в Управлінні МДБ Закарпатської області у липні 1947 р.: 1897 р.н. – 1, 1898 – 1, 1902 – 6, 1903 – 5, 1904 – 5, 1905 – 4, 1906 – 15, 1907 – 8, 1908 – 6, 1909 – 16, 1910 – 9, 1911 – 14, 1912 – 11, 1913 – 18, 1914 – 22, 1915 – 22, 1916 – 20, 1917 – 17, 1918 – 33, 1919 – 26, 1920 – 16, 1921 – 21, 1922 – 28, 1923 – 20, 1924 – 30, 1925 – 20, 1926 – 20, 1927 – 7, 1928 – 4, 1929 – 1 [5]. За віком із 426 осіб: до 35 – 325 (76,3%), після 35 – 101 (23,7%); Управління МДБ Станіславської області на січень 1947 р.: 1894 р.н. – 1, 1895 – 1, 1896 – 1, 1898 – 1, 1899 – 1, 1900 – 3, 1901 – 5, 1902 – 10, 1903 – 6, 1904 – 12, 1905 – 23, 1906 – 15, 1907 – 13, 1908 – 21, 1909 – 22, 1910 – 18, 1911 – 28, 1912 – 28, 1913 – 40, 1914 – 45, 1915 – 40, 1916 – 37, 1917 – 41, 1918 – 60, 1919 – 59, 1920 – 31, 1921 – 37, 1922 – 40, 1923 – 36, 1924 – 48, 1925 – 35, 1926 – 27, 1927 – 13, 1928 – 5, 1929 – 1 [7]. За віком із 804 осіб: до 35 – 595 (74%), після 35 – 209 (26%); Управління МДБ Чернівецької області на січень-березень 1947 р.: 1896 р.н. – 1, 1899 – 2, 1900 – 4, 1902 – 6, 1903 – 7, 1904 – 6, 1905 – 8, 1906 – 14, 1907 – 11, 1908 – 9, 1909 – 3, 1910 – 10, 1911 – 15, 1912 – 19, 1913 – 31, 1914 – 27, 1915 – 18, 1916 – 21, 1917 – 24, 1918 – 29, 1919 – 18, 1920 – 23, 1921 – 30, 1922 – 22, 1923 – 20, 1924 – 25, 1925 – 14, 1926 – 3, 1927 – 5, 1928 – 4, 1929 – 2 [4]. За віком із 431 осіб: до 35 – 316 (73,3%), після 35 – 115 (26,7%). Отже, в усіх УМДБ більшість працівників (понад 70%) становили молоді особи віком до 35 років. Найбільше їх було в УМДБ Закарпатської області – 76,3%, найменше – УМДБ Дрогобицької області – 70,3%.*

Національність. За національністю в Управлінні МДБ Дрогобицької області на січень 1947 р.: із 535 осіб перебувало: білорусів – 4 (0,75%), євреїв – 4 (0,75%), мордвинів – 4 (0,75%), осетинів – 1 (0,19%), росіян – 372 (69,53%), татарів – 3 (0,56%), удмуртів – 1 (0,19%), українців – 129 (24,1%), чувашів – 1 (0,19%), невідомих – 16 (2,99%) [6; 15]; Управління МДБ Закарпатської області на липень 1947 р.: із 426 осіб: азербайджанців – 1 (0,23%), вірмен – 1 (0,23%), білорусів – 5 (1,2%), грузинів – 1 (0,23%), євреїв – 7 (1,64%), чувашів – 2 (0,5%), мордвинів – 3 (0,7%), осетинів – 1 (0,23%), росіян – 228 (53,5%), удмуртів – 1 (0,23%), українців – 176 (41,31%) [5]; Управління МДБ Станіславської області на січень 1947 р.: із 804 осіб: вірмен – 2 (0,25%), башкирів – 1 (0,15%), білорусів – 6 (0,75%), євреїв – 14 (1,74%), комі – 2 (0,25%), латишів – 1 (0,15%), чувашів – 3 (0,37%), молдаван – 1 (0,15%), мордвинів – 3 (0,37%), удмуртів – 2 (0,25%), росіян – 536 (66,6%), татарів – 3 (0,37%), українців – 230 (28,6%) [7]; Управління МДБ Чернівецької області в січні-березні 1947 р.: із 431 особи: вірмен – 2 (0,46%), білорусів – 3 (0,7%), грузинів – 1 (0,23%), євреїв – 17 (4%), мордвинів – 1 (0,23%), росіян – 269 (62,4%), українців – 128 (29,7%), казахів – 1 (0,23%), киргизів – 1 (0,23%), комі – 2 (0,46%), молдаван – 1 (0,23%), поляків – 2 (0,46%), татарів – 1 (0,23%), чувашів – 2 (0,46%) [4]. Тобто чисельність росіян коливалася у межах від 53,5% в УМДБ Закарпатської області до 69,53% в УМДБ Дрогобицької області, водночас чисельність українців – від 24,1% в УМДБ Дрогобицької області, до 41,31% в УМДБ Закарпатської області.

Освіта. За освітою в Управлінні МДБ Дрогобицької області на січень 1947 р. із 535 осіб: малограмотних – 1 (0,2%), початкова – 126 (23,6%), неповна середня – 225 (42%), середня – 147 (27,5%), середня/тех. – 1 (0,2%), незакінчена вища – 14 (2,6%), середня медична – 1 (0,2%), вища – 7 (1,3%), невідомо – 13 (2,4%) [6; 15]; Управління МДБ Закарпатської області на липень 1947 р. із 426 осіб:

малограмотних – 1 (0,23%), початкова – 119 (27,93%), неповна середня – 157 (36,95%), середня – 118 (27,7%), середньо-технічна – 1 (0,23%), незакінчена вища – 16 (3,76%), вища – 14 (3,3%) [5]; Управління МДБ Станіславської області на січень 1947 р. із 804 осіб: безграмотних – 2 (0,25%), початкова – 199 (24,75%), неповна середня – 366 (45,52%), середня – 198 (24,6%), середньо-технічна – 1 (0,15%), незакінчена вища – 25 (3,11%), вища – 13 (1,62%) [7]; Управління МДБ Чернівецької області в січні-березні 1947 р. із 431 особи: безграмотних – 2 (0,46%), початкова – 105 (24,4%), неповна середня – 176 (40,8%), середня – 124 (28,7%), незакінчена вища – 12 (2,8%), вища – 12 (2,8%) [4]. Таким чином, бачимо, що більшість працівників мала початкову та неповну середню освіту (65,8% в УМДБ Дрогобицької області, 65,11% – УМДБ Закарпатської області, 70,52% – УМДБ Станіславської області, 65,66% – УМДБ Чернівецької області).

Партійність. За часом вступу до партії в Управління МДБ Дрогобицької області на січень 1947 р.: б/п – 82, 1925 – 1, 1926 – 2, 1927 – 2, 1928 – 5, 1929 – 4, 1930 – 5, 1931 – 11, 1932 – 10, 1935 – 1, 1936 – 3, 1937 – 4, 1938 – 17, 1939 – 49, 1940 – 48, 1941 – 38, 1942 – 58, 1943 – 70, 1944 – 47, 1945 – 39, 1946 – 25, невідомих – 14 [6; 15]. *За партійним стажем із 535 осіб: б/п – 82 (15,32%), до 1939 р. – 65 (12,15%), 1939 – 1940 р. – 97 (18,13%), 1941 – 1943 р. – 166 (31,03%), після 1944 р. – 111 (20,75%), невідомо – 14 (2,62%);* Управління МДБ Закарпатської області на липень 1947 р.: 1925 – 2, 1926 – 2, 1927 – 4, 1928 – 6, 1929 – 4, 1930 – 2, 1931 – 8, 1932 – 6, 1935 – 1, 1936 – 2, 1937 – 6, 1938 – 18, 1939 – 38, 1940 – 40, 1941 – 15, 1942 – 31, 1943 – 57, 1944 – 35, 1945 – 48, 1946 – 38, 1947 – 14, б/п – 48, невідомо – 1 [5]. *За партійним стажем із 426 осіб: до 1939 р. – 61 (14,3%), 1939 – 1940 р. – 78 (18,3%), 1941 – 1943 р. – 103 (24,2%), після 1944 р. – 135 (31,7%), б/п – 48 (11,27%), невідомо – 1 (0,23%);* Управління МДБ Станіславської області на січень 1947 р.: 1925 – 2, 1926 – 1, 1927 – 4, 1928 – 8, 1929 – 6, 1930 – 16, 1931 – 10, 1932 – 17, 1935 – 3, 1936 – 4, 1937 – 4, 1938 – 31, 1939 – 54, 1940 – 73, 1941 – 51, 1942 – 103, 1943 – 120, 1944 – 71, 1945 – 59, 1946 – 47, 1947 – 1, ВЛКСМ – 2, б/п – 117 [7]. *За партійністю із 804 осіб: до 1939 р. – 106 (13,2%), 1939 – 1940 р. – 127 (15,8%), 1941 – 1943 р. – 274 (34,01%), після 1944 – 178 (22,14%), ВЛКСМ – 2 (0,25%), б/п – 117 (14,6%);* Управління МДБ Чернівецької області в січні – березні 1947 р.: 1919 – 1, 1920 – 1, 1923 – 1, 1924 – 2, 1925 – 1, 1926 – 8, 1927 – 2, 1928 – 3, 1929 – 3, 1930 – 3, 1931 – 6, 1932 – 9, 1936 – 1, 1937 – 9, 1938 – 20, 1939 – 28, 1940 – 38, 1941 – 29, 1942 – 49, 1943 – 46, 1944 – 38, 1945 – 36, 1946 – 31, ВЛКСМ – 4, б/п – 62 [4]. *За партійним стажем (431): 1939 р. – 70 (16,2%), 1939 – 1940 р. – 66 (15,3%), 1941 – 1943 р. – 124 (28,8%), після 1944 р. – 105 (24,4%), ВЛКСМ – 4 (0,9%), б/п – 62 (14,4%) [4].* Як бачимо, більшість мала партійний стаж три роки та більше (61,31% – УМДБ Дрогобицької області, 56,8% – УМДБ Закарпатської області, 63,01% – УМДБ Станіславської області, 60,3% – УМДБ Чернівецької області).

Робота в органах державної безпеки. За часом приходу на службу в органи Управління МДБ Дрогобицької області на січень 1947 р.: 1921 – 1, 1927 – 2, 1929 – 2, 1930 – 2, 1931 – 5, 1932 – 11, 1933 – 11, 1934 – 9, 1935 – 10, 1936 – 10, 1937 – 10, 1938 – 38, 1939 – 31, 1940 – 36, 1941 – 26, 1942 – 49, 1943 – 76, 1944 – 47, 1945 – 89, 1946 – 68, 1947 – 2 [6; 15]. *За чекістським стажем із 535 осіб: до 1939 р. – 111 (20,75%), 1939 – 1940 р. – 67 (12,52%), 1941 – 1943 р. – 151 (28,22%), після 1944 р. – 206 (38,51%);* Управління МДБ Закарпатської області на липень 1947 р.: 1920 – 1, 1921 – 2, 1924 – 1, 1926 – 1, 1927 – 2, 1928 – 1, 1929 – 3, 1930 – 5, 1931 – 7, 1932 – 7, 1933 – 4, 1934 – 7, 1935 – 9, 1936 – 7, 1937 – 9, 1938 – 27, 1939 – 26, 1940 – 24, 1941 – 18, 1942 – 44, 1943 – 67, 1944 – 33, 1945 – 50, 1946 – 58, 1947 – 12, невідомо – 1 [5]. *За чекістським стажем із 426 осіб: до 1939 р. – 93 (21,83%), 1939 – 1940 р. – 50 (11,73%), 1941 – 1943 р. – 129 (30,3%), після 1944 – 153 (35,91%), невідомо – 1 (0,23%);* Управління МДБ Станіславської області на січень 1947 р.: 1920 – 2, 1921 – 1, 1922 – 1, 1924 – 1, 1925 – 1, 1926 – 1, 1927 – 3, 1928 – 1, 1929 – 5, 1930 – 13, 1931 – 6, 1932 – 7, 1933 – 5, 1934 – 10, 1935 – 12, 1936 – 14, 1937 – 37, 1938 – 39, 1939 – 49, 1940 – 39, 1941 – 37, 1942 – 70, 1943 – 135, 1944 – 121, 1945 – 87, 1946 – 104, 1947 – 3 [7]. *За чекістським стажем із 804 осіб: до 1939 р. – 159 (19,8%), 1939 – 1940 р. – 88 (10,9%), 1941 – 1943 р. – 242 (30,1%), після 1944 р. – 315 (39,2%);* Управління МДБ Чернівецької області у січні – березні 1947 р.: 1919 – 1, 1920 – 1, 1923 – 1, 1926 – 4, 1928 – 1, 1929 – 3, 1930 – 6, 1931 – 5, 1932 – 3, 1933 – 8, 1934 – 1, 1935 – 3, 1936 – 8, 1937 – 13, 1938 – 28, 1939 – 38, 1940 – 24, 1941 – 22, 1942 – 48, 1943 – 53, 1944 – 69, 1945 – 41, 1946 – 50 [4]. *За чекістським стажем із 431 особи: 1939 р. – 86 (19,9%), 1939 – 1940 р. – 62 (14,4%), 1941 – 1943 р. – 123 (28,5%), після 1944 р. – 160 (37,2%).* Таким чином, в органах УМДБ у 1947 р. працювали особи, які мали стаж понад три роки (61,49% – УМДБ Дрогобицької області, 63,86% – УМДБ Закарпатської області, 60,8% – УМДБ Станіславської області, 62,8% – УМДБ Чернівецької області).

Звання. З-поміж 535 працівників Управління МДБ Дрогобицької області на січень 1947 р.: ефрейтор – 2 (0,4%), старшина – 14 (2,61%), молодший сержант – 39 (7,3%), сержант – 34 (6,4%), старший

сержант – 30 (5,61%), молодший лейтенант – 79 (14,7%), лейтенант – 137 (25,6%), старший лейтенант – 38 (7,1%), капітан – 58 (10,8%), майор – 15 (2,81%), підполковник – 9 (1,7%), полковник – 1 (0,18%), б/зв – 79 (14,7%) [6; 15]; Управління МДБ Закарпатської області на січень 1947 р. із 426 осіб: ефрейтор – 1 (0,23%), старшина – 6 (1,4%), молодший сержант міліції – 1 (0,23%), молодший сержант – 19 (4,46%), сержант – 15 (3,52%), старший сержант – 5 (1,2%), молодший лейтенант п/служби – 1 (0,23%), молодший лейтенант а/сл. – 1 (0,23%), молодший лейтенант міліції – 1 (0,23%), молодший лейтенант – 83 (19,48%), молодший технічний лейтенант – 1 (0,23%), технічний лейтенант – 1 (0,23%), лейтенант міліції – 1 (0,23%), г/в лейтенант – 1 (0,23%), лейтенант – 94 (22,1%), г/в старший лейтенант – 2 (0,47%), старший лейтенант – 45 (10,6%), г/в капітан – 4 (0,93%), капітан-лейтенант – 1 (0,23%), капітан – 55 (12,9%), г/в майор – 1 (0,23%), майор міліції – 1 (0,23%), майор – 35 (8,21%), підполковник – 13 (3,05%), полковник – 2 (0,47%), б/з – 36 (8,45%) [5]; Управління МДБ Станіславської області на січень 1947 р. із 804 осіб: ефрейтор – 5 (0,6%), старшина – 20 (2,5%), молодший сержант – 41 (5,1%), сержант – 44 (5,5%), старший сержант – 35 (4,4%), г/в молодший лейтенант – 1 (0,12%), молодший лейтенант інтендантської служби – 3 (0,4%), молодший лейтенант – 165 (20,5%), технічний лейтенант – 2 (0,25%), лейтенант інтендантської служби – 2 (0,25%), гв. лейтенант – 3 (0,4%), лейтенант – 208 (25,8%), г/в старший лейтенант – 6 (0,7%), старший лейтенант – 57 (7,1%), капітан – 64 (7,9%), г/в майор – 4 (0,5%), майор – 25 (3,11%), г/в підполковник – 2 (0,25%), підполковник – 7 (0,8%), полковник – 1 (0,12%), б/з – 108 (13,43%), невідомо – 1 (0,12%) [7]; Управління МДБ Чернівецької області у січні – березні 1947 р. із 431 осіб: ефрейтор – 3 (0,7%), старшина – 13 (3,02%), молодший сержант – 13 (3,02%), сержант – 27 (6,3%), старший сержант – 13 (3,02%), технічний лейтенант – 2 (0,5%), молодший лейтенант ад. служби – 1 (0,23%), молодший технічний лейтенант – 1 (0,23%), молодший лейтенант – 69 (16%), гв. лейтенант – 1 (0,23%), лейтенант – 100 (23,2%), лейтенант ад. служби – 1 (0,23%), старший лейтенант – 36 (8,3%), старший технічний лейтенант – 1 (0,23%), капітан – 60 (13,9%), майор – 23 (5,3%), підполковник – 5 (1,2%), полковник – 2 (0,5%), невідомо – 60 (13,9%) [4]. Отже, за військовими званнями переважна більшість працівників мала звання сержантського, старшинського і молодшого офіцерського складу – 77,91% в УМДБ Дрогобицької області, 79,36% – УМДБ Закарпатської області, 81,52% – УМДБ Станіславської області, 79,11% – УМДБ Чернівецької області.

Дещо змінилася ситуація за вказаними параметрами у 1950 р.

Вік. За віком в Управлінні МДБ Дрогобицької області на грудень 1950 р. перебувало: 1877 р.н. – 1, 1892 – 1, 1898 – 2, 1899 – 4, 1900 – 1, 1901 – 3, 1902 – 5, 1903 – 6, 1904 – 5, 1905 – 14, 1906 – 9, 1907 – 26, 1908 – 13, 1909 – 16, 1910 – 22, 1911 – 29, 1912 – 43, 1913 – 33, 1914 – 56, 1915 – 29, 1916 – 33, 1917 – 31, 1918 – 61, 1919 – 44, 1920 – 48, 1921 – 50, 1922 – 67, 1923 – 62, 1924 – 84, 1925 – 50, 1926 – 48, 1927 – 30, 1928 – 10, 1929 – 4, 1930 – 6, 1931 – 5, 1932 – 3 [9]. За віком із 954 осіб: до 35 – 636 (66,66%), після 35 – 318 (33,33%); Управлінні МДБ Закарпатської області на грудень 1950 р.: 1891 – 1, 1895 – 1, 1897 – 2, 1898 – 1, 1899 – 2, 1900 – 4, 1901 – 1, 1902 – 7, 1903 – 7, 1904 – 9, 1905 – 6, 1906 – 16, 1907 – 15, 1908 – 4, 1909 – 14, 1910 – 13, 1911 – 22, 1912 – 19, 1913 – 24, 1914 – 31, 1915 – 29, 1916 – 33, 1917 – 20, 1918 – 34, 1919 – 32, 1920 – 27, 1921 – 27, 1922 – 47, 1923 – 45, 1924 – 58, 1925 – 33, 1926 – 33, 1927 – 11, 1928 – 11, 1929 – 6, 1930 – 9, 1931 – 5 [8]. За віком із 659 осіб: до 35 р. – 431 (65,4%), після 35 – 228 (34,6%); Управлінні МДБ Станіславської області на грудень 1950 р.: 1881 р.н. – 1, 1896 – 3, 1899 – 1, 1900 – 5, 1901 – 3, 1902 – 4, 1903 – 4, 1904 – 15, 1905 – 15, 1906 – 11, 1907 – 8, 1908 – 18, 1909 – 16, 1910 – 19, 1911 – 28, 1912 – 38, 1913 – 31, 1914 – 36, 1915 – 34, 1916 – 39, 1917 – 35, 1918 – 58, 1919 – 60, 1920 – 33, 1921 – 46, 1922 – 82, 1923 – 62, 1924 – 90, 1925 – 42, 1926 – 28, 1927 – 29, 1928 – 10, 1929 – 7, 1930 – 1, 1931 – 2, невідомо – 4 [10; 11]. За віком із 918 осіб: до 35 р. – 624 (68%), після 35 – 290 (31,6%), невід. – 4 (0,44%); Управлінні МДБ Чернівецької області на грудень 1950 р.: 1892 – 1, 1894 – 1, 1896 – 1, 1899 – 3, 1900 – 2, 1902 – 4, 1903 – 3, 1904 – 8, 1905 – 10, 1906 – 12, 1907 – 9, 1908 – 7, 1909 – 10, 1910 – 16, 1911 – 24, 1912 – 21, 1913 – 29, 1914 – 26, 1915 – 19, 1916 – 20, 1917 – 26, 1918 – 33, 1919 – 24, 1920 – 32, 1921 – 23, 1922 – 28, 1923 – 36, 1924 – 31, 1925 – 22, 1926 – 11, 1927 – 10, 1928 – 5, 1929 – 5, 1930 – 4, 1932 – 2 [12]. За віком із 518 осіб: до 35 – 312 (60,23%), після 35 – 206 (39,77%). Отже, в усіх УМДБ більшість працівників (понад 60%) становили молоді особи віком до 35 років. Найбільше їх було в УМДБ Станіславської області – 68%, найменше – в УМДБ Чернівецької області – 60,23%.

Національність. Управління МДБ Дрогобицької області на грудень 1950 р. із 954 осіб: білорусів – 8 (0,84%), євреїв – 6 (0,63%), казахів – 2 (0,22%), киргизів – 1 (0,10%), молдаван – 1 (0,10%), турків – 1 (0,10%), українців – 327 (34,3%), мордвинів – 9 (0,94%), осетинів – 1 (0,10%), росіян – 591 (61,95%), таджиків – 1 (0,10%), татар – 4 (0,42%), узбеків – 1 (0,10%), чувашів – 1 (0,10%) [9]; Управління МДБ Закарпатської області на грудень 1950 р. із 659 осіб: азербайджанців – 1 (0,15%), вірмен – 2 (0,31%), білорусів – 10 (1,51%), грузинів – 1 (0,15%), євреїв – 9 (1,36%), угорців – 1 (0,15%), узбеків – 1 (0,15%),

чуваши́в – 3 (0,45%), молдаван – 1 (0,15%), мордвинів – 2 (0,31%), росіян – 359 (54,5%), словаків – 1 (0,15%), татар – 2 (0,31%), удмуртів – 1 (0,15%), українців – 265 (40,2%) [8]; Управління МДБ Станіславської області на грудень 1950 р. із 918 осіб: азербайджанців – 1 (0,11%), вірмен – 1 (0,11%), білорусів – 9 (0,98%), греків – 1 (0,11%), євреїв – 14 (1,53%), казахів – 2 (0,22%), коми – 1 (0,11%), латишів – 1 (0,11%), мордвинів – 2 (0,22%), пол. – 1 (0,11%), удмуртів – 4 (0,44%), українців – 308 (33,55%), росіян – 568 (61,87%), татарів – 1 (0,11%), узбеків – 1 (0,11%), чувашів – 3 (0,33%) [10; 11]; Управління МДБ Чернівецької області на грудень 1950 р. із 518 осіб: вірмен – 2 (0,4%), башкирів – 1 (0,2%), білорусів – 3 (0,6%), грузинів – 1 (0,2%), євреїв – 12 (2,3%), чувашів – 1 (0,2%), молдаван – 1 (0,2%), мордвинів – 3 (0,6%), росіян – 334 (64,4%), татар – 6 (1,2%), українців – 154 (29,7%) [12]. Тобто чисельність росіян коливалася у межах від 54,5% в УМДБ Закарпатської області до 64,4% в УМДБ Чернівецької області, водночас чисельність українців – від 29,7% в УМДБ Чернівецької області до 40,2% в УМДБ Закарпатської області.

Освіта. За освітнім рівнем в Управлінні МДБ Дрогобицької області станом на грудень 1950 р. із 954 осіб: безграмотних – 1 (0,10%), малограмотних – 3 (0,31%), початкова – 170 (17,82%), неповна середня – 480 (50,31%), середня – 273 (28,62%), неповна спеціальна – 1 (0,10%), незакінчена вища – 18 (1,9%), вища – 8 (0,84%) [9]; Управлінні МДБ Закарпатської області на грудень 1950 р. із 659 осіб: безграмотних – 3 (0,45%), початкова – 147 (22,3%), неповна середня – 291 (44,2%), середня – 186 (28,2%), середня технічна – 1 (0,15%), незакінчена вища – 13 (1,97%), вища – 18 (2,73%) [8]; Управлінні МДБ Станіславської області на грудень 1950 р. із 918 осіб: початкова – 206 (22,44%), неповна середня – 382 (41,61%), середня – 279 (30,39%), незакінчена вища – 27 (2,94%), вища – 21 (2,29%), невідомо – 3 (0,33%) [10; 11]; Управлінні МДБ Чернівецької області на грудень 1950 р. із 518 осіб: початкова – 127 (24,52%), неповна середня – 190 (36,68%), середня – 170 (32,82%), незакінчена вища – 19 (3,66%), вища – 12 (2,32%) [12]. Таким чином, бачимо, що більшість працівників мала початкову та неповну середню освіту (68,54% в УМДБ Дрогобицької області, 66,95% – УМДБ Закарпатської області, 64,05% – УМДБ Станіславської області, 61,2% – УМДБ Чернівецької області).

Партійність. За часом вступу в партію працівники Управління МДБ Дрогобицької області на грудень 1950 р. характеризувалися: 1918 – 1, 1919 – 1, 1925 – 1, 1926 – 1, 1927 – 7, 1928 – 3, 1929 – 6, 1930 – 3, 1931 – 16, 1932 – 12, 1935 – 1, 1936 – 1, 1937 – 3, 1938 – 15, 1939 – 39, 1940 – 56, 1941 – 34, 1942 – 60, 1943 – 100, 1944 – 74, 1945 – 73, 1946 – 60, 1947 – 57, 1948 – 54, 1949 – 72, 1950 – 60, 1951 – 1, б/п – 143 [9]. *За партійним стажем із 954 осіб: 1939 р. – 71 (7,4%), 1939 – 1940 р. – 95 (9,96%), 1941 – 1943 р. – 194 (20,34%), після 1944 р. – 451 (47,3%), б/п – 143 (15%);* Управління МДБ Закарпатської області на грудень 1950 р.: 1920 – 1, 1925 – 1, 1926 – 4, 1927 – 5, 1928 – 4, 1929 – 5, 1930 – 2, 1931 – 7, 1932 – 10, 1937 – 4, 1938 – 10, 1939 – 24, 1940 – 40, 1941 – 20, 1942 – 33, 1943 – 60, 1944 – 46, 1945 – 45, 1946 – 39, 1947 – 47, 1948 – 60, 1949 – 58, 1950 – 23, б/п – 111 [8]. *За партійністю із 659 осіб: 1939 р. – 53 (8,04%), 1939 – 1940 р. – 64 (9,71%), 1941 – 1943 р. – 113 (17,15%), після 1944 р. – 318 (48,3%), б/п – 111 (16,8%);* Управління МДБ Станіславської області на грудень 1950 р.: 1912 – 1, 1916 – 1, 1924 – 2, 1925 – 1, 1926 – 1, 1927 – 1, 1928 – 5, 1929 – 6, 1930 – 8, 1931 – 10, 1932 – 15, 1933 – 1, 1936 – 2, 1937 – 1, 1938 – 20, 1939 – 39, 1940 – 47, 1941 – 36, 1942 – 74, 1943 – 130, 1944 – 73, 1945 – 57, 1946 – 69, 1947 – 68, 1948 – 47, 1949 – 53, 1950 – 18, б/п – 129, невідомі – 3 [10; 11]. *За партійним стажем із 918 осіб: 1939 р. – 75 (8,17%), 1939 – 1940 р. – 86 (9,37%), 1941 – 1943 р. – 240 (26,14%), після 1944 р. – 385 (41,94%), б/п – 129 (14,05%), невідомо – 3 (0,33%);* Управління МДБ Чернівецької області на грудень 1950 р.: 1918 – 1, 1919 – 1, 1920 – 2, 1923 – 1, 1924 – 1, 1925 – 1, 1926 – 2, 1927 – 3, 1928 – 2, 1929 – 2, 1930 – 3, 1931 – 9, 1932 – 8, 1937 – 2, 1938 – 9, 1939 – 22, 1940 – 27, 1941 – 25, 1942 – 40, 1943 – 34, 1944 – 32, 1945 – 44, 1946 – 41, 1947 – 32, 1948 – 34, 1949 – 22, 1950 – 13, 1951 – 1, б/п – 104 [12]. *За партійним стажем із 518 осіб: 1939 р. – 47 (9,1%), 1939 – 1940 р. – 49 (9,5%), 1941 – 1943 р. – 99 (19,1%), після 1944 р. – 219 (42,2%), б/п – 104 (20,1%).* Як бачимо, більшість мала партійний стаж три роки та більше (59,43% – УМДБ Дрогобицької області, 54,63% – УМДБ Закарпатської області, 65,36% – УМДБ Станіславської області, 60,23% – УМДБ Чернівецької області).

Робота в органах державної безпеки. За часом приходу на роботу в спецоргани Управління МДБ Дрогобицької області на грудень 1950 р.: 1924 – 1, 1927 – 3, 1928 – 1, 1929 – 2, 1930 – 6, 1931 – 7, 1932 – 7, 1933 – 8, 1934 – 8, 1935 – 8, 1936 – 13, 1937 – 16, 1938 – 47, 1939 – 46, 1940 – 38, 1941 – 32, 1942 – 53, 1943 – 92, 1944 – 63, 1945 – 91, 1946 – 100, 1947 – 90, 1948 – 95, 1949 – 86, 1950 – 41 [9]. *За чекістським стажем із 954 осіб: 1939 р. – 127 (13,3%), 1939 – 1940 р. – 84 (8,8%), 1941 – 1943 р. – 177 (18,6%), після 1944 р. – 566 (59,3%);* Управління МДБ Закарпатської області на грудень 1950 р.: 1920 – 1, 1921 – 1, 1922 – 1, 1925 – 2, 1926 – 1, 1927 – 2, 1928 – 3, 1929 – 3, 1930 – 2, 1931 – 8, 1932 – 7, 1933 – 7, 1934 – 11, 1935 – 11, 1936 – 5, 1937 – 8, 1938 – 28, 1939 – 26, 1940 – 35, 1941 – 23, 1942 – 37, 1943 – 57, 1944 – 36,

1945 – 66, 1946 – 80, 1947 – 54, 1948 – 63, 1949 – 52, 1950 – 29 [8]. За чекістським стажем із 659 осіб: 1939 р. – 101 (15,33%), 1939 – 1940 р. – 61 (9,26%), 1941 – 1943 р. – 117 (17,75%), після 1944 р. – 380 (57,66%); Управління МДБ Станіславської області на грудень 1950 р.: 1917 – 1, 1920 – 2, 1928 – 1, 1929 – 3, 1930 – 7, 1931 – 3, 1932 – 10, 1933 – 6, 1934 – 6, 1935 – 9, 1936 – 14, 1937 – 24, 1938 – 36, 1939 – 44, 1940 – 32, 1941 – 29, 1942 – 55, 1943 – 95, 1944 – 56, 1945 – 66, 1946 – 93, 1947 – 76, 1948 – 132, 1949 – 78, 1950 – 37, невідомо – 3 [10; 11]. За чекістським стажем із 918 осіб: 1939 р. – 122 (13,29%), 1939 – 1940 р. – 76 (8,28%), 1941 – 1943 р. – 179 (19,50%), після 1944 р. – 538 (58,60%), невідомо – 3 (0,33%); Управління МДБ Чернівецької області на грудень 1950 р.: 1919 – 1, 1921 – 1, 1923 – 1, 1928 – 1, 1929 – 4, 1930 – 3, 1931 – 2, 1932 – 3, 1933 – 8, 1934 – 3, 1935 – 4, 1936 – 8, 1937 – 12, 1938 – 32, 1939 – 34, 1940 – 23, 1941 – 20, 1942 – 43, 1943 – 56, 1944 – 34, 1945 – 31, 1946 – 52, 1947 – 39, 1948 – 40, 1949 – 40, 1950 – 23 [12]. За чекістським стажем із 518 осіб: 1939 р. – 83 (16,02%), 1939 – 1940 р. – 57 (11,01%), 1941 – 1943 р. – 119 (22,97%), після 1944 р. – 259 (50). Таким чином, в органах УМДБ у 1950 р. працювали особи, які мали стаж понад три роки (67,3% – УМДБ Дрогобицької області, 70% – УМДБ Закарпатської області, 64,5% – УМДБ Станіславської області, 72,59% – УМДБ Чернівецької області).

Звання. УМДБ Дрогобицької області на грудень 1950 р. із 954 осіб: ефрейторів – 11 (1,15%), старшина – 43 (4,5%), молодший сержант – 88 (9,22%), сержант – 37 (3,88%), старший сержант – 38 (4%), старший сержант міліції – 3 (0,31%), молодший лейтенант – 122 (12,8%), молодший технічний лейтенант – 3 (0,31%), молодший лейтенант міліції – 2 (0,21%), технічний лейтенант – 1 (0,1%), лейтенант – 167 (17,51%), старший технічний лейтенант – 1 (0,1%), старший лейтенант – 153 (16,04%), капітан – 106 (11,11%), майор – 66 (6,91%), підполковник – 19 (2%), полковник – 3 (0,31%), б/з – 91 (9,54%) [9]; УМДБ Закарпатської області на грудень 1950 р. із 659 осіб: старшина – 20 (3,03%), молодший сержант міліції – 1 (0,15%), молодший сержант – 51 (7,74%), сержант – 42 (6,37%), старший сержант – 19 (2,9%), молодший лейтенант міліції – 2 (0,3%), молодший лейтенант – 83 (12,6%), молодший технічний лейтенант – 5 (0,75%), технічний лейтенант – 6 (0,91%), лейтенант – 110 (16,7%), старший лейтенант – 91 (13,8%), капітан-лейтенант – 1 (0,15%), капітан – 66 (10,01%), майор міліції – 1 (0,15%), майор – 46 (6,98%), підполковник – 23 (3,5%), полковник – 4 (0,61%), б/з – 88 (13,35%) [8]; Управління МДБ Станіславської області на грудень 1950 р. із 918 осіб: ефрейторів – 12 (1,31%), старшина – 23 (2,51%), молодший сержант – 47 (5,12%), сержант – 47 (5,12%), старший сержант – 24 (2,61%), воєнр. 1 рангу – 1 (0,11%), молодший лейтенант – 126 (13,73%), молодший технічний лейтенант – 2 (0,22%), лейтенант медичної служби – 3 (0,33%), технічний лейтенант – 6 (0,65%), лейтенант – 184 (20,04%), старший лейтенант медичної служби – 2 (0,22%), старший технічний лейтенант – 1 (0,11%), старший лейтенант – 165 (17,97%), капітан медичної служби – 1 (0,11%), капітан – 100 (10,89%), майор медичної служби – 1 (0,11%), майор – 48, (5,23%), підполковник – 16 (1,74%), полковник – 4 (0,44%), б/з – 105 (11,44%) [10; 11]; Управління МДБ Чернівецької області на грудень 1950 р.: ефрейтор – 5 (0,96%), старшина – 31 (5,98%), молодший сержант – 30 (5,8%), сержант – 27 (5,21%), старший сержант – 30 (5,8%), молодший лейтенант – 43 (8,3%), технічний лейтенант – 4 (0,77%), лейтенант – 81 (15,63%), старший технічний лейтенант – 3 (0,6%), старший лейтенант – 97 (18,7%), капітан – 61 (11,77%), майор – 36 (6,95%), підполковник – 14 (2,71%), полковник – 2 (0,4%), б/зв. – 54 (10,42%) [12]. Отже, за військовими званнями переважна більшість працівників мала звання сержантського, старшинського і молодшого офіцерського складу – 80,72% в УМДБ Дрогобицької області, 75,41% – в УМДБ Закарпатської області, 79,52% – в УМДБ Чернівецької області, 81,05% – в УМДБ Станіславської області.

Висновки. Таким чином, про окупаційний характер режиму свідчить також те, що майже вся адміністрація навіть на низових ланках складалася з росіян, а не місцевого населення. Не стали винятком і репресивно-каральні органи. Корінне населення було відсторонене навіть від управління господарським життям. На травень 1946 р. у Дрогобицькій області на керівній роботі не було жодного галичанина [3, с. 41]. За висновками Д. Веденеєва, «прибулі управлінські кадри відрізнялися низьким освітнім рівнем (переважно малокомпетентні особи, освіта яких не перевищувала рівень початкової, неповної середньої школи. – Авт.), незнанням і неповагою до регіональних особливостей, брутальним адмініструванням, що призводило до серйозних прорахунків у роботі» [3, с. 41].

Отже, бачимо, що у 1944–1945 рр. у Дрогобицькому УНКДБ переважну більшість працівників становили молоді люди (понад 70% – особи віком до 35 років), за національністю росіяни (понад 70%), які мали початкову або неповну середню освіту (понад 50%), партійні – понад 80% (зі стажем до п'яти років – близько 50%) та стажем роботи в силових органах до п'яти років (таких було понад 60%), володіли званнями сержантського, старшинського і молодшого офіцерського складу (понад 70%).

У цілому кадрове наповнення в областях, які розглядаємо за вище наведеними показниками, у 1947–1950 рр. суттєво не змінювалося. Більшість становили молоді особи до 35 років (у 1947 р.

коливалося залежно від області в діапазоні від 70,3% до 76,3% (найбільше в УМДБ Закарпатської області – 76,3%, найменше – в УМДБ Дрогобицької області – 70,3%), у 1950 р. – від 60,23% до 68% (найбільше в УМДБ Станіславської області – 68%, найменше – в УМДБ Чернівецької області – 60,23%). Зменшився притік нових кадрів, дещо більше став відрізнятися національний склад, хоча й більшість продовжували займати росіяни (у 1947 р. – 53,5% – 69,53% (найменше в УМДБ Закарпатської області, найбільше – в УМДБ Дрогобицької області), хоча й помітно зріс відсоток працівників, українців за походженням – від 24,1% до 41,31% (найменше в УМДБ Дрогобицької області, найбільше – в УМДБ Закарпатської області), у 1950 р. відповідно росіян – 54,5–64,4% (найменше – в УМДБ Закарпатської області, найбільше – в УМДБ Чернівецької області), українців – 29,7% – 33,55% (найменше – в УМДБ Чернівецької області, найбільше – в УМДБ Закарпатської області), освітній рівень не змінився: працівники мали початкову або неповну середню освіту (у 1947 р. 65,8% в УМДБ Дрогобицької області, 65,11% – в УМДБ Закарпатської області, 70,52% – в УМДБ Станіславської області, 65,66% – в УМДБ Чернівецької області; у 1950 р. – 68,54% в УМДБ Дрогобицької області, 66,95% – в УМДБ Закарпатської області, 64,05% – в УМДБ Станіславської області, 61,2% – в УМДБ Чернівецької області). У складі силових органів працювали особи, більшість з яких мала партійний стаж три роки та більше (у 1947 р. – 61,31% – в УМДБ Дрогобицької області, 56,8% – в УМДБ Закарпатської області, 63,01% – в УМДБ Станіславської області, 60,3% – в УМДБ Чернівецької області; 1950 р. – 59,43% – в УМДБ Дрогобицької області, 54,63% – в УМДБ Закарпатської області, 65,36% – в УМДБ Станіславської області, 60,23% – в УМДБ Чернівецької області) та відповідний понад трьохрічний стаж служби у силових структурах (у 1947 р. – 61,49% – в УМДБ Дрогобицької області, 63,86% – в УМДБ Закарпатської області, 60,8% – в УМДБ Станіславської області, 62,8% – в УМДБ Чернівецької області; 1950 р. – 67,3% – в УМДБ Дрогобицької області, 70% – в УМДБ Закарпатської області, 64,5% – в УМДБ Станіславської області, 72,59% – в УМДБ Чернівецької області). Водночас за військовими званнями переважна більшість працівників мала звання сержантського, старшинського і молодшого офіцерського складу (у 1947 р. – 77,91% – в УМДБ Дрогобицької області, 79,36% – в УМДБ Закарпатської області, 81,52% – в УМДБ Станіславської області, 79,11% – в УМДБ Чернівецької області; 1950 р. – 80,72% – в УМДБ Дрогобицької області, 75,41% – в УМДБ Закарпатської області, 79,52% – в УМДБ Чернівецької області, 81,05% – в УМДБ Станіславської області).

Література:

1. Білас І. Карально-репресивна система в Україні 1917–1953 рр.: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. Кн. 2: Документи і матеріали. Київ, 1994. 688 с.
2. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 рр.: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. Кн. 1. Київ, 1994. 432 с.
3. Веденєєв Д.В., Биструхін Г.С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945–1980 рр. Київ : К.І.С., 2007. 568 с.
4. Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 95. 55 арк.
5. ГДА СБУ. Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 102. 62 арк.
6. ГДА СБУ. Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 106. 88 арк.
7. ГДА СБУ. Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 111. 125 арк.
8. ГДА СБУ. Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 131. 105 арк.
9. ГДА СБУ. Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 148. 119 арк.
10. ГДА СБУ. Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 153. 128 арк.
11. ГДА СБУ. Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 154. 17 арк.
12. ГДА СБУ. Ф. 8. Оп. 14 (1985). Спр. 163. 75 арк.
13. ГДА СБУ. Ф. 71. Оп. 6. Спр. 858. 41 арк.
14. ГДА СБУ. Ф. 71. Оп. 6. Спр. 859. Т. 2. 90 арк.
15. ГДА СБУ. Ф. 71. Оп. 6. Спр. 860. Т. 1. 88 арк.
16. Кентій А.В. Нарис боротьби ОУН-УПА в Україні (1946–1956 рр.). Київ : Інститут історії України НАН України, 1999. 111 с.
17. Кентій А.В. Українська повстанська армія в 1944–1945 рр. Київ : Інститут історії України НАН України, 1999. 220 с. URL: <http://www.poshtuk-lviv.org.ua/zut/index.htm>
18. Киричук Ю. Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія та практика. Львів : Добра справа, 2003. 464 с.
19. Лубянка: Органи ВЧК-ОГПУ-НКВД-НКГБ-МГБ-МВД-КГБ. 1917 – 1991. Справочник / под. ред. акад. А.Н. Яковлева ; авторы-сост.: А.И. Кокурин, Н.В. Петров. Москва : МФД, 2003. 768 с.
20. Макачук С. Радянські методи боротьби з ОУН і УПА. 1944–1945 рр. *Українська Повстанська Армія у боротьбі проти тоталітарних режимів* / гол. ред. кол. Я. Ісаєвич ; упоряд. і відп. ред. Ю. Сливка. Львів, 2004. С. 210–223.

21. Петров Н. Кто руководил органами госбезопасности. 1941 – 1954 гг. Справочник. Москва : Мемориал Звенья, 2010. 1000 с.
22. Русначенко А.М. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках. Київ : Пульсари, 2002. 519 с.
23. Сеньків М. Західноукраїнське село: насильницька колективізація 40 – поч. 50-х рр. XX ст. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2002. 292 с.
24. Сергійчук В. Десять буремних літ. Західноукраїнські землі у 1944 – 1953 рр. Нові документи і матеріали. Київ : Дніпро, 1998. 944 с.
25. Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи. Київ : Абрис, 1997. 608 с.